

Dječje igre s pjevanjem u folklornom društvu

Cvitan, Magdalena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:760843>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ, ZAGREB

Magdalena Cvitan
DJEČJE IGRE S PJEVANJEM U FOLKLORNOM DRUŠTVU
Završni rad

Mentorica: Josipa Kraljić, viši predavač

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
SUMMARY	3
UVOD.....	4
IGRA	5
IGRE S PJEVANJEM	6
DJEČJI FOLKLOR.....	9
INTERVJU 1.....	12
INTERVJU 2.....	15
INTERVJU 3.....	19
USPOREDBA FA BRODA I FA ŽELJEZNIČAR	21
ZAKLJUČAK	23
Literatura	24
Prilozi.....	25

SAŽETAK

Igre s pjevanjem, te igre bez pjevanja su igre koje su djeca sama izmišljala. Starija djeca su ih prenosila na mlađu. One su važne u životu djeteta. Kroz igru djeca upoznaju sve što ih okružuje, a uključivanjem glazbe u igru djeca se upoznaju s njom. Poznato je da djeca vole glazbu i igre uz glazbu. Vole slušati druge kako pjevaju, ali se vole uključiti i zapjevati. Djeca vole biti dio glazbenih aktivnosti, te bivanjem u glazbi djeca razvijaju glazbene sposobnosti.

Odgojitelji imaju važan zadatak djecu upoznati sa prvim folklornim pjesmama i igrama s pjevanjem u vrtiću kroz glazbene aktivnosti. Osim u vrtiću, djeca se folklorom mogu “ozbiljnije” baviti u folklornim društvima. Folklorna društva imaju voditelje, osobe koje su kompetentne u području folklora. Voditelji folklornih društava trebali bi se redovito profesionalno usavršavati kroz radionice, seminare i čitajući literaturu. Oni su također zaduženi za odabir koreografija. Prije nego odluče koju će koreografiju s djecom raditi, trebaju znati mogućnosti djece u sekciji, koje su djeca dobi, te prema tome odabirati koreografiju. Osim odabira koreografija, voditelji organiziraju što i kako će raditi na probama. Važno je djeci omogućiti slobodu tijekom plesa i igre, no ipak za nastupe je važno odabrati uloge kako na pozornici ne bi došlo do zabune.

Igre s pjevanjem možemo kategorizirati u igre s pravilima i igre pretvaranja. Ukoliko se djeca samostalno igraju treba ih se pustiti i ne uplitati se. No za nastupe je ipak važno odrediti koje dijete će imati koju ulogu.

Kroz intervju sa voditeljima ansambala i pogledavši dječje koreografije svih triju ansambala može se zaključiti kako se vidi napredak u radu voditelja s djecom, te njihovo osmišljavanje koreografija da budu primjerene djeci. Kao i odgojiteljima u vrtiću, tako bi i voditeljima folklornih društava na prvom mjestu trebalo biti dijete, a tek onda perfekcionizam.

Ključne riječi: igre s pjevanjem, dječji folklor, folklorno društvo

SUMMARY

Singing games and games without singing are games created by children which the older children carried over to the younger ones. They are important in the life a child. Through games, children meet their surroundings. They meet music by including it in their games, and it is well known children love music and singing games. They love listening to others sing, but they also like to join in and sing along. They like being a part of musical activities, and by being a part of them allows them to develop their musical abilities.

Educators have the important task of introducing children to first folklore songs and singing games in kindergarten through musical activities. Except through musical activities in kindergarten, children can become “better acquainted” to folklore by joining a folklore ensemble. Folklore ensembles are lead by adult directors, competent in the field of folklore. Folklore directors should often go through professional improvement by attending workshops, seminars and reading literature. They are also in charge of choosing the choreography. Before choosing the choreography which they will teach the children, they should know the abilities of the children in the section, and the ages of the children. According to those, they should choose the choreography. Except choosing the choreography, the directors organize what and how they will do at the rehearsals. It is important to allow freedom during dancing and playing to the children, but also to choose the roles for the performances so there would not be any confusion on the stage.

Singing games can be categorized as games with rules and as pretend games. If kids are playing on their own, adults should not interfere, but it is important to choose which child will play which role for the stage.

After analysing the interviews with the folklore directors, and after watching the choreographies of three different ensembles, it can be concluded that the directors work has been improved in their work with the children and in creating age appropriate choreographies. Educators in kindergartens and folklore directors should have the same task of putting the child first, and perfectionism second.

Key words: singing games, child folklore, folklore ensemble

UVOD

Igre s pjevanjem su igre koje su stvarala djeca. One pripadaju folkloru. Igre s pjevanjem, kao i pjesme, plesovi i brojalice djeci se mogu prenijeti u vrtiću kroz glazbene aktivnosti, na radionicama koje djeca mogu pohađati, te u folklornim društvima. Bavljenje glazbom kroz razne aktivnosti, pozitivno utječe na dijete, na njegov razvoj osobnosti, socijalizaciju, razvoj glazbenih sposobnosti i drugo. Uloga odgojitelja i voditelja folklornih društava u prenošenju folklorne građe na djecu je jako važna. Pjesme, igre s pjevanjem i igre bez pjevanja, brojalice, plesove, trebaju djeci prenijeti na prihvatljiv način, ispravno, ne mijenjajući sadržaj. Zato je važno da se voditelji i odgojitelji dobro pripreme prije probe ili aktivnosti koju misle provesti. Kada biraju sadržaj koji će s djecom plesati važno je da paze da on bude primjeren djeci, njihovoj dobi i sposobnostima. Za to postoji literatura koju bi trebali konzultirati prije rada, no ona sama nije dovoljna. Voditelj ili odgojitelj je taj koji poznaje djecu i zna što su oni u stanju izvesti.

Koreografije jesu plesovi, pjesme, u slučaju dječjih koreografija i igre i brojalice, koje imaju svoja pravila i trebaju se poštivati. One su osmišljene za nastupe na kojima ih, grupe koje ih izvode, prezentiraju. Od grupe se očekuje da na nastup dolazi pripremljena, te se to očekuje i od dječjih skupina. Zato na probama voditelji trebaju imati periode rada kada djeca usvajaju građu, no važno je imati i pauze kako bi se djeca odmorila. Voditelji folklornih društava djeci trebaju dopustiti tijekom plesa i igre slobodu kako ona ne bi izgubila individualnost. Umjesto da imaju slobodu i mogućnost igre, ona se ukalupljuju misleći da svi moraju biti isti.

Posao voditelja folklornih društava nije jednostavan. Tijekom rada trebaju razmišljati o potrebama djece, o tome na koji način prenijeti sadržaje na što efikasniji način, pripremiti djecu za nastupe da izgledaju pristojno, a istovremeno ne oduzeti im slobodu i individualnost.

IGRA

U Rječniku hrvatskoga jezika riječ igra se definira kao intelektualna ili tjelesna aktivnost koja ima kao jedini cilj da se osoba koja joj se predaje zabavi. Također u rječniku igra se definira i kao ples. Igra je važan aspekt u životu djeteta. Dijete kroz igru, u predškolskoj dobi, na najpristupačniji način upoznaje svijet, okolinu i njena zbivanja. Kroz igru se djeca socijaliziraju, uče, razvijaju kreativnost, te razvijaju društveno – moralne norme ponašanja. Djeca kroz igru stječu samopouzdanje, povjerenje i odrastaju. Igra se može podijeliti na funkcionalnu igru, konstruktivnu igru, igru pretvaranja, te igre s pravilima. Funkcionalne igre su igre kojima dijete napreduje u dojenačkoj dobi, konstruktivne igre su igre koje se javljaju u predškolskoj dobi i traju kroz rano školsko razdoblje, igre kao manipuliranje predmetima, crtanje, građenje. Igre pretvaranja su igre koje se javljaju oko druge godine života. Kod igara pretvaranja djeca zamišljaju da predmeti ili osobe predstavljaju nešto drugo od onoga što one zaista jesu. Igre s pravilima javljaju se nakon igara pretvaranja, a to su primjerice igre skrivača i društvene igre. Didaktičke igre nisu igre djece već aktivnosti koje odrasli zadaju djeci kako bi radila na određenom području razvoja.

U radu s djecom važno je organizirati vrijeme tako da dijete ima periode gdje ima mogućnost samostalne igre, bez utjecaja odrasle osobe, te je isto tako važno imati i periode organiziranih aktivnosti u kojima dijete sudjeluje. Dok se dijete igra, ono osjeća zadovoljstvo i radost. Stvaranjem pozitivnih emocija i dobre energije djeca bolje pamte sadržaje koje igra sadrži. Ako u igri dođe do zasićenja i pada koncentracije, važno je napraviti kraću pauzu. Djeca se uz igru osjećaju sigurno i prirodno, a isto tako se osjećaju i uz glazbu. Glazba je važan dio dječjeg života, ona privlači dječju pažnju već u prvim mjesecima života, te ona rado sudjeluju u glazbenim aktivnostima. Zato je važno paziti kakvu glazbu dajemo djeci da slušaju. Odrasli često nisu svjesni koliko glazba može utjecati na djecu i njihov razvoj. Da bi dijete zavoljelo glazbu s njome se treba upoznati kroz igru. Uključivanjem glazbe u aktivnosti i igre kod djece se razvijaju glazbene sklonosti i sposobnosti, razvija se sluh, osjećaj za ritam, muzičko pamćenje, te sposobnost zapažanja promjena različitih glazbenih elemenata (brzine, trajanja, visine tona, jakosti). „Djeca rado pjevaju i slušaju pjevanje odraslih. Slušaju instrumentalnu muziku i plešu.“(Fučkar, 1958.; str. 6) Jedna od mogućih igara koje prvotno mogu biti organizirane za

djecu od strane odraslih, a kasnije kada ih djeca nauče mogu biti igra koju djeca sama igraju, bez uključivanja odraslih su igre s pjevanjem.

IGRE S PJEVANJEM

Igre s pjevanjem, prema Gospodnetić, „su folklor koji su djeca sama stvarala stoljećima”.(Gospodnetić, 2015.; str. 306) Gospodnetić također analizira pojam igre s pjevanjem, te smatra kako ono možemo sagledati kao dva pojma različitog značenja. Prvo značenje pojma “igrati se“ označava spontanu igru u kojoj odgojitelji ne utječu puno na igru, njezina pravila i tijek, dok drugo značenje riječi “igranje“ na štokavskom narječju znači “plesati“, kako i rječnik hrvatskog jezika definira riječ igra. U svim igrama s pjevanjem se i pleše, a djeca se također i igraju, tako da oba značenja te riječi dolaze u obzir.(Gospodnetić, 2015.) Igre s pjevanjem su dio folkloru koje sinkroniziraju četiri aspekta glazbe, a to su pjevanje, pokret, stvaralaštvo i sviranje. Pokret i pjesma su nerazdvojni dio kod igara s pjevanjem.

Već je spomenuto da se igre mogu grupirati u funkcionalne igre, konstruktivne igre, igre pretvaranja i igre s pravilima. S obzirom da se igre s pjevanjem mogu kategorizirati kao igre s pravilima i igre pretvaranja, usmjeriti ćemo se na njih. Igre s pjevanjem su igre s pravilima, te u igre s pravilima također ubrajamo, osim igara uz glazbu i pokret i brojalice i sve vrste dječjeg recitiranog ritmičnog govora. One sadrže i plesni i glazbeni dio. Pravila igara s pjevanjem kreću se od jednostavnijih do kompliciranijih i složenijih igara. Igre s jednostavnijim pravilima bile bi one u kojima se hoda u kolu sa ili bez određenog djeteta u sredini, primjerice Lepa Mara kolo vodi, Igra kolo, Sedam godin' u kolu, dok bi se u onim kompleksnijim igrama trebalo pogađati, stići na neko mjesto prije drugih i slično. Primjeri igara s kompleksnijim pravilima su Boc, boc, iglicama, Ide maca oko tebe, Čoro, čoro. Pravila igre voditelji folklornih društava i radionica, te odgojitelji ne smiju mijenjati jer su pravila stvarala djeca i oni ih jedini mogu i mijenjati. Pokreti u igrama s pjevanjem ne bi smjeli biti prekomplicirani, kako bi ih djeca mogla izvesti. Primjerice, promjena smjera kretanja kružnice maloj djeci je teško izvesti, tako da je preporučljivo izbjegavati taj pokret. Također trebamo biti svjesni da djeca od tri godine ne znaju „loviti nekoga“ nego oni trčkaraju i love, čas jedno dijete, čas drugo dijete.(Gospodnetić, 2015.) „Igranje igara s pjevanjem potpuno zadovoljava dječju potrebu za plesom (koja se pojavi uvijek kad čuju glazbu), pjevanjem, slušanjem glazbe i u igrama s pravilima.“ (Gospodnetić, 2015 ;str.

313.) Osim što su igre s pjevanjem igre s pravilima, možemo ih smjestiti i u igre pretvaranja. U igrama s pjevanjem prisutne su razne uloge. Primjerice u igri s pjevanjem "Igra kolo" potrebno je odlučiti tko će biti Mara ili u igri s pjevanjem "Boc, boc iglicama" tko će biti jež. Također postoje igre u kojima ima više uloga, primjerice "Miš mi je polje popasel" ili "Došla je vrana", u kojima se uloge dijele nakon što djeca jednom čuju pjesmu uz šetanje u kolu.

Goran Knežević igre s pjevanjem prema sadržaju dijeli na igre biranja, igre pogađanja, igre imitacije i igre kretanja. U dječjim igrama imitacije najviše se može primijetiti izvorno dječje stvaralaštvo u kojem se odražava dječja osobnost, mašta, kreativnost, nadahnuće i improvizacija.(Knežević, 2012.) Primjerice "U kolu je sestra" gdje djeca trebaju ponavljati, imitirati dijete u centru kruga. Igre pogađanja potiču djecu na snalaženje u prostoru, prepoznavanje druge djece, predmeta. Primjer igre pogađanja je "Čvorak". U igrama kretanja djeca se koriste pokretima, koracima, gestama ruku i tijela. "Ovako se mak sije" primjer je igre kretanja. Igre biranja su u početku bile dio tradicije odraslih, no djeca su ih preuzela. Igre biranja su "Igra kolo" i "Lepa Mara kolo vodi". Igre s pjevanjem imaju određena pravila. One se izvode u kolu što je djeci najprirodniji položaj jer jedni druge mogu vidjeti. Zatim postoje igre u koloni, te igre slobodnih oblika koja nema fiksirane formacije. Postoje i igre mješovitih oblika i one se mogu izvoditi tako da se kombiniraju gore navedeni oblici.

Kad govorimo o dječjim pjesmama, tada razlikujemo dječje pjesme i pjesme za djecu. Dječje pjesme su pjesme koje su djeca sama stvorila, dok su pjesme za djecu stvorili odrasli za djecu. Nekada su djeca sama smišljala pjesme, plesove i igre koje bi igrali. Kada bi se skupilo dovoljno djece, igra bi započela. Djeca na selu igrala bi se na pašnjacima i u dvorištima, a gradska djeca na igralištima i u parkovima. Starija, školska djeca bi bila ta koja izmišljaju igre, a mlađa, predškolska djeca bi ih imitirala, učila pjesme, plesove i igre od starije djece koja bi prenosila svoja znanja na mlađe. Nekada su starija djeca bila ta koja su mlađu djecu učila igre, a danas taj zadatak imaju odgojitelji. Izvorni dječji napjevi su po svojoj izvornoj strukturi primjereni dječjem uzrastu. Dječji napjevi kod djece potiču osjećaje, zaokupljaju njihovu pažnju i angažiraju cijelo biće; potiču na pokret i individualnost te razvija osjećaj za govor, sluh, ritam i kulturu.(Knežević, 2012.) Svi dječji plesovi popraćeni su pjevanjem. Nekada je, kao i danas, cilj igara s pjevanjem bio popuniti i zaokupiti vrijeme, učiniti ozračje ugodnim i neopterećenim.

“Pjesme, koje djeca pjevaju, dijele se još na pjesme za mlađu, srednju i stariju skupinu djece. Glavna razlika između tih triju skupina pjesama je njihov opseg.”(Gospodnetić, 2015. ;str. 87.) Opseg glasa označava raspon glasa, od najdubljeg do najvišeg tona koji dijete u toj dobi može otpjevati, a da pritom ne šteti glasnicama. Djeca mlađe skupine u dobi od 3 do 4 godine imaju opseg od e1 do a1 što su četiri tona, djeca srednje skupine u dobi od 4 do 5 godina imaju opseg od d1 do h1 što je šest tonova, te djeca starije vrtičke skupine u dobi od 5 do 7 godina imaju opseg glasa od c1 do c2 što je jedna oktava ili osam tonova. Neke igre s pjevanjem primjerene djeci mlađe vrtičke skupine s obzirom na trenutni raspon glasa su: Boc, boc iglicama, Sjedi ježe u oranju. Povećanjem raspona glasa srednje vrtičke skupine širi se repertoar pjesama, pa su igre s pjevanjem primjerene za tu dob: Čvorak, Igra kolo, Kruška, jabuka, šljiva. Igre s pjevanjem primjerene za stariju vrtičku skupinu su: Paun pase, Laste dolaze, Miš mi je polje popasel. Djeca ne bi smjela pjevati preglasno jer tako mogu oštetiti glasnice. Vrlo je važno paziti na dob djece pri biranju igara s pjevanjem i pjesama, kako im igra s pjevanjem ili pjesma ne bi bile prezahtjevna, jer tada djeca gube interes za igrom. Djeca prirodno pjevaju visoko i tiše, te je važno prije početka pjesme dati intonaciju kojom će se osigurati da neće pjevati preduboko. Važno je ne tjerati djecu da pjevaju glasnije kako ne bi došlo do oštećenja glasnica. Postoji opasnost od nastajanja čvorića na glasnicama ukoliko djeca pjevaju preglasno ili u previsokoj ili preniskoj intonaciji. Uloga odgojitelja u vrtićima, tijekom igre igara s pjevanjem je približavanje igre i njezinih pravila djeci, te odgoj. Tijekom izvođenja igara s pjevanjem „djeca istovremeno pjevaju, izvode pokrete i korake, kreću se u prostoru, svoju osobnost dragovoljno ulažu u zajedništvo, ponašaju se u skladu s pravilima igre i sve to čine uz veliku dozu veselja i uživanja. Kroz njih djeca razvijaju čitav niz kinestetičnih, glazbenih, društvenih i estetskih vrijednosti...” (Knežević, 2012.,; str. 9)

Odgojitelji u vrtićima i voditelji ansambala i folklornih društava od najmlađe djece ne trebaju očekivati da tijekom plesa plešu u savršenoj kružnici, te je važno imati na umu da im je koncentracija kratkoga vijeka. Ples u kružnici djeci je prirodan, ali forsiranje savršenog kruga nije. Zato voditelji i odgojitelji trebaju poticati ples u kružnici, a djeci će prirodno doći, nakon nekog vremena, da održavaju krug. Djeca danas imaju priliku upoznati se sa folklorom, pjesmama, plesovima, igrama, običajima, nošnjama i instrumentima kroz folklorne igraonice organizirane u vrtićima i školama, pojedinim skupinama u vrtiću koje se intenzivnije bave

folklorom, te u folklornim društvima. Na tim igraonicama, te u vrtičkim skupinama i folklornim društvima djeca igraju igre s pjevanjem, usvajaju pjesme i brojalice i neke jednostavnije plesove.

DJEČJI FOLKLOR

Prema Rječniku hrvatskog jezika pojam folklor se definira kao kulturna baština sačuvana u mitovima, usmenoj književnosti, običajima, nošnjama, rukotvorinama, muzici i likovnom izražavanju u okviru koje pojedinac stvaralac ostaje nepoznat. Pojam folklor prvi puta se koristi 1846. godine. Riječ folklor sastoji se od riječi folk što znači puk ili narod, te lore što znači nauk ili znanje. Znanost koja se bavi folklorom, narodnim običajima i obredima (etnologija), plesovima (etnokoreologija), pjesmama (etnomuzikologija), književnosti i likovnim izražajima je folkloristika. Postoji mnogo literature koja se bavi folklorom, plesovima, pjesmama, običajima, nošnjama, tradicijskim instrumentima, no nažalost, dječji folklor, pjesme, igre i brojalice počele su se istraživati i prikupljati kasno, tako da je veliki dio građe nestao u zaborav. Goran Knežević prvi je dječji folklorni pedagog i koreograf koji se ozbiljno počeo baviti prikupljanjem dječje folklorne građe. Napisao je pet knjiga o folkloru, a od njih, četiri su namijenjene dječjem folkloru. U knjigama se nalaze note pjesama, igara s pjevanjem i brojalica, te opisi kako se oni plešu ili igraju. Zadaća voditelja, odgojitelja i svih onih koji se bave folklorom jest na djecu prenijeti onu građu koju se uspjelo na vrijeme zapisati, prije nego se zaboravila, te je ostala i današnjim generacijama da pjevaju, plešu i igraju igre koje su igrali naši stari. Osim prenošenja građe na djecu, učenja pjesama, igara, plesova, cilj i zadaća voditelja i odgojitelja je, i prenijeti osjećaj poštivanja prema hrvatskoj tradiciji, te da sve to na djecu djeluje tako da se ona osjećaju sretno i zadovoljno. Također, voditelji folklornih ansambala i svi oni koji se bave prenošenjem tradicijskih dječjih pjesama, plesova, igara, brojalica su „...dužni prenijeti svoje znanje o folkloru na istinit i cjelovit način...” (Knežević, 1993.; str. 10) Pri prenošenju tih znanja trebaju paziti i poštivati „krajevnu i mjesnu tradiciju određenog sela ili etnoregije u glazbi, nošnji, igri, običaju, govoru, pokretu i sl.” (Knežević, 1993.; str. 10)

Kada govorimo o dječjem folkloru, prvotno mislimo na onaj dio dječjeg folkloru koji su stvarala djeca. No, u dječji folklor pripadaju i sadržaji koje su djeca usvajala u školama, te se to posebno odnosi na dječje igre s pjevanjem. Građa koju su djeca naučila u školama, ona su u svoje slobodno vrijeme prilagodila govornim, melodijskim i ritmičkim značajkama svojega kraja.

Mnoge dječje igre s pjevanjem prisutne su u cijeloj Hrvatskoj, ali su i prilagođene tom kraju.(Knežević, 2012.) To su najčešće upravo igre koje su djeca naučila u školama. Primjer igre s pjevanjem koja se može čuti da je djeca igraju i pjevaju po cijeloj Hrvatskoj je “Igraj kolo“.

Većina folklornih ansambala u Hrvatskoj ima i dječje sekcije. Hoće li u folklornom društvu postojati skupina u kojoj će biti vrtičke djece uvelike ovisi o samome društvu. Folklor u manjim gradovima, mjestima i selima sve je manje atraktivan zbog ponude raznih drugih aktivnosti. Folklorna društva bi se trebala promovirati tako da odlaze u vrtiće i škole da djeca vide što je to folklor, organizirati radionice gdje se djeca mogu uključiti u igru, ples i pjesmu. Čest je slučaj da, ako jedno dijete iz skupine ili razreda krene na folklor, za tim djetetom dođe prijatelj/ica, za tim djetetom još jedno i tako se skupi u društvu cijela jedna skupina vrtičke djece.

Djecu u folklornim društvima voditelji pripremaju za nastupe kako bi pokazala što su uvježbala, te je važno da su dobro pripremljeni kako bi znali svoje pozicije i uloge. Javlja se pitanje, treba li djecu učiti formalne korake, ispravljati netočno plesane korake, paziti na koju je stranu dlan okrenut, u kojem se smjeru okreće kolo i slično. Zbog takvog ponašanja djeca osjećaju pritisak, te im ples i pjevanje više nije nešto u čemu uživaju već im je folklor postaje obaveza. Na probama voditelji trebaju biti pristupačni i opušteni. Naravno, važna su pravila, ali je također važno ne zaboravljati da je to ipak slobodna aktivnost maloj djeci. Pri davanju znakova za početak pjevanja, plesanja ili igre, voditelj treba odrediti riječima „i“ ili „sad“, a ne „tri-četiri“ jer takav znak djeci ništa ne znači.(Gospodnetić, 2015.) Kada djecu tek upoznajemo sa nekom novom igrom s pjevanjem, novim plesom ili pjesmom, prvi korak jest da voditelj ili odgojitelj sam djeci otpjeva pjesmu, a da ga pritom djeca slušaju. Ako u igri postoji uloga u kojoj jedno dijete treba biti u sredini kruga, tu ulogu prvi puta može igrati voditelj, a drugi puta se mogu početi izmjenjivati djeca. Pravila igre trebaju se prenositi kratko i jasno, a ako nešto ostane nejasno voditelj to može objasniti tijekom igre. Kod rada s djecom važno je paziti na njihov uzrast, njihove sposobnosti, te prilagoditi zahtjevnost pjesama, intonacije, koraka i plesova dobi djece.

Plesovi i pjesme svakog područja karakteristični su upravo za to područje. Kao i na plesove i pjesme odraslih, na dječju igru je također utjecalo podneblje, prostorni uvjeti, sredina i način života u kojem su djeca živjela. Važno je napomenuti kako dosada nije zabilježen niti jedan slučaj takozvanog dječjeg plesa. Folklorni plesovi koje plešu odrasli nisu prihvatljivi za djecu

zbog pokreta, ritmova i stila koje djeca ne mogu reproducirati, „...sama građa nije prihvatljiva prosječnim dječjim psihofizičkim i motoričkim sposobnostima.“(Knežević, 1993.; str. 11) Važan preduvjet za uspješan rad s djecom je biranje primjerenog i autentičnog izbora građe. To će kod djece pobuditi pozornost, spontanost i imaginaciju, a voditelj će raditi svoj posao sa zadovoljstvom. Nažalost, često se mogu vidjeti dječje koreografije u kojima se od djece očekuje da plešu drmeše, trokorake, kola i slične složene korake, što ona ne mogu otplesati stilski pravilno, teško im je uopće otplesati taj korak ispravno, a ako uspiju, ne daje im se mogućnost improvizacije i gube mogućnost kreativnosti i individualnost. Djeca vrtičke dobi u folklornim ansamblima, kao i djeca nižih razreda osnovne škole, trebala bi plesati šetana kola i igrati puno igara s pjevanjem, brojalica, uspavanki, brzalice i slično. Ona nekada nisu plesala plesove odraslih.

„Djeca bi se skupljala negdje u kutu i plesala oponašajući odrasle, tj. igrali bi se plesa odraslih. Način i pokreti kojima su se djeca tada izražavala ne mogu se uopće usporediti sa plesnim i stilskim vrijednostima dotičnog kraja. Ona su veselo skakutala, okretala se, oponašajući odrasle, plešući bez stila ili bolje rečeno, jednostavnim dječjim načinom.“(Knežević, 1993.; str. 11)

Za uspješan rad, važan je odabir građe, djeci zanimljiv, kako bi pobudio pozornost. Može se primijetiti razlika između starijih koreografija za djecu i onih novijih. U starijim koreografijama od djece se mnogo više očekivalo, koreografije su bile sastavljene od teških plesova koje djeca fizički ne mogu otplesati (drmeša, trokoraka...) te su pozicije bile kompliciranije. Koreografije koje su danas koreografirane zasnivaju se na jednostavnim šetanim kolima, igrama i brojalicama. Pozicije koje djeca trebaju pamti su također jednostavnije, primjerice krug, ravne linije, polukrug i dijagonala.

Idealno bi bilo kada bi voditelji ansambala i folklornih društava poznavali kako djeca stječu znanja, kako najlakše uče korake, pjesme, igre i brojalice, što trebaju raditi, a što ne. Ima mnogo društava u kojima voditelji misle da je njihov zadatak djecu postrojiti, da stoje u savršenim linijama, dijagonalama, kružnicama sa savršenim razmacima, umjesto da im omoguće da je to dio dana gdje će se sresti sa prijateljima, poigrati se i naučiti nešto novo u poticajnom okruženju. Postoje mnoge radionice, seminari i škole folklor za odrasle na kojima se uče igre za djecu, plesovi, pjesme, ponešto o nošnjama, kako ih obući, kako urediti frizuru. Ne postoji pravilo da ih voditelji trebaju pohoditi, ali bilo bi odlično za folklorno društvo, djecu i samog voditelja kada bi

ih pohadao. Tako bi stalno radio na svojim folklornim znanjima i nadograđivao ih. Također, postoji mnogo knjiga i literature koje imaju mnogo zapisanih pjesama, plesova, igara s pjevanjem i brojalica koje voditelji mogu koristiti kako bi se pripremili za rad s djecom. Neke od njih su: „Sad se vidi, sad se zna“ Gorana Kneževića, „Naše kolo veliko“ Gorana Kneževića, „Srebrna kola, zlaten kotač“ Gorana Kneževića, „Šečem, šečem drotičko“ Gorana Kneževića. Dok postoje voditelji koji ne rade na svojem napretku, postoje i oni koji posjećuju seminare i čitaju literaturu. Također, za voditelje folklornih društava nema pravila da trebaju imati završene pedagoške predmete, no kada se uspoređuje rad voditelja pedagoga i nekih voditelja ne-pedagoga razlika je uočljiva.

INTERVJU 1

U intervjuu provedenom o radu s djecom mlađe dječje skupine Folklornog ansambla Broda sudjelovao je voditelj navedene skupine. Ansambl djeluje u Slavonskom Brodu preko 70 godina. Folklorni se ansambl sastoji od šest sekcija: tamburaške i pjevačke sekcije te četiriju plesnih sekcija: reprezentativne, pripremne, i dviju dječjih sekcija: mlađe i starije dječje skupine. Mlađi dječji folklorni ansambl okuplja vrtićku djecu i djecu nižih razreda osnovne škole. Program dječjih sekcija obuhvaća plesove, igre, običaje, kola i pjesme Brodskog Posavlja. Koreografije su osmišljene tako da su prilagođene uzrastu djece. Svake godine djeca se pripremaju za godišnje i Božićne koncerte za smotre folkloru, te za kratke koncerte koje pripremaju za roditelje. Voditelj dječjih skupina je Igor Ilić, student 5. godine na Učiteljskom fakultetu u Slavonskom Brodu. I sam se bavi folklorom od malena. Pohađa mnoge seminare folkloru na kojima se stručno usavršava.

1. Koliko godina djeca imaju u dječjoj skupini? Postoji li dobna granica?

Ansambl ima mlađu i stariju dječju skupinu, a u mlađoj skupini su djeca od dvije i pol godine do sedam godina. Niža dobna granica ne postoji, ali zavisi o djetetu. Neka djeca s dvije i pol, tri godine budu odlična, dok neka s četiri godine i dalje plaču za mamom. Gornja granica je sedam godina. U starijoj dječjoj skupini plešu djeca od osam do dvanaest godina.

2. Što plešu, pjevaju?

Plešu pjesme, plesove i dječje igre Brodskog Posavlja, s time da sam s njima jedne godine za obljetnicu pripremio koreografije dječjih igara iz Međimurja, Slavonije, Dalmacije, Posavine, Moslavine, ali to je bila iznimka za tu prigodu.

3. Koja je funkcija voditelja?

Moja funkcija je pripremiti se za probu. Smisliti što ćemo taj dan raditi.

4. Koliko su često probe? Kako izgleda jedna proba i koliko traje?

Proba počinje tako da se djeca zagriju, otrče. To zagrijavanje bude uz brojalice i pjesmice, primjerice hodaju na prstima i pjevaju „Kruška, jabuka, šljiva“ da im bude zanimljivo. Nakon zagrijavanja najprije uvježbavamo ples jer je to djeci manje zanimljivo, a završavamo s igrama kako bi kući otišli sretni. Probe su dva puta tjedno po 45 minuta.

5. Pazi li se da intonacije budu primjerene djeci?

Pazimo! Pjesmice su najviše u D-duru. Te dječje pjesme najčešće već jesu prilagođene, a one koje nisu, mi prilagodimo njihovim mogućnostima, odnosno njihovom intonativnom rasponu.

6. Koliko slobode imaju djeca tijekom plesa i pjevanja? Koliko se inzistira na točnoj nozi, koraku?

Imaju puno slobode, što se tiče te mlađe dječje skupine. Ne inzistiram da to mora biti lijeva-desna ili desna-lijeva jer su i ti plesovi dosta lagani. Često su to šetanje u krugu. Imaju ponekad malo teži koraci, primjerice četiri koraka ulijevo, četiri udesno, ali ne radim ja od toga problem jer smatram da je najbitnije da nauče ritam, a kasnije, u starijoj dječjoj skupini ću ispravljati sami korak.

7. Koliko su koraci, igre, pjesme stilizirani, a koliko izvorni?

Koraci su u potpunosti pojednostavljeni, po kružnici.

8. Koliko djeci treba da nauče korake, pjesme, koreografije? Na koji način prenosite znanja na djecu? Kako ih učite pjesme i plesove?

Pjesmice uče dosta brzo. Koreografije su malo teže, dok pohvataju što ide za čime, koji ples ide za kojim, koja igra se nadovezuje na prethodnu. To im bude problematično, ali zato posvetim više vremena učenju toga dok ne nauče. Kada završimo s tom koreografijom, djeca se na probi

počnu spontano "igrati" te koreografije zato što misle da ta igra mora ići tim redosljedom. Pjesme s djecom radim u pjevaoni gdje su klavijature. Na početku se upjevamo pjevajući lagane dječje pjesmice koje ne trebaju biti vezane uz folklor, primjerice „Iš, iš, iš“, „Visibaba mala“ i onda počinjemo uvježbavati pjesme. Radim tako da prvo ja otpjevam jednu frazu, pa ju djeca za mnim ponove, zatim drugu frazu koju djeca ponovno za mnim ponove, pa te dvije fraze otpjevamo kao jednu frazu. Što se plesova tiče, ja im pokažem te onda zajedno plešemo i ponavljamo dok ne upamte.

9. Osim pjevanja i plesanja, znate li na probama raditi nešto drugo? Imate li radionice?

Naravno! Svake godine se za poklade dogovorimo u što ćemo se maskirati. Primjerice, jedne smo godine bili svatovi, pa sam organizirao radionicu vezanja ružmarina kao nekada za svatove na kojoj su sudjelovali i roditelji. Ili jedne godine kada smo bili vlak u snijegu, pa smo umjesto uobičajene probe izrađivali vlak od kartonskih kutija na kojoj su također bili uključeni roditelji. Takve radionice s roditeljima organiziram jedanput ili dva puta godišnje. Ponekad znam, kada je lijepo vrijeme, umjesto plesa i pjesme s djecom otići u dvorište gdje im iznesem dijelove nošnji i krede, te djeci dam zadatak da nacrtaju određeni dio nošnje ili cijelu nošnju ili samo neki detalj sa nošnje.

10. Na koji način odabirete koje će dijete imati koju ulogu?

Odredim tako što izaberem dijete koje je najčešće na probama te ono dijete koje je najtalentiranije. Glavnu ulogu ima ono dijete koje ima najviše ritma i koje je glasnije u pjevanju. Biram ono dijete koje je opuštenije, otvorenije, za koje sam siguran da će odraditi tu ulogu i da se neće uplašiti na pozornici. Kada biramo uloge na pobi koje nisu za koreografiju i nastup, tada se biramo brojalicama. Radim s njima puno starih brojlica pa njih koristimo.

11. Je li vam poznato igraju li djeca te igre, pjevaju pjesme i plešu izvan ansambla?

Djeca te brojalice koje učimo znaju koristiti u svojoj privatnoj igri, u svojim naseljima Također, imam primjer gdje je učiteljica tražila od djevojčica koje su krenule u 1. razred da uče ostatak razreda pjesme i plesove koje radimo u ansamblu pa je na priredbi cijeli razred plesao te pjesme i plesove.

12. Kada dijete dobije neku ulogu, je li ona „njegova“ do prelaska u stariju skupinu ili ispisa ili može doći do zamijene?

Uloge mijenjam. Neku ulogu ima dijete dok ne završi nastup. Po završetku nastupa, vrlo vjerojatno ću ulogu promijeniti kako bi što više djece, koja žele i mogu, došla na red da otplešu i tu ulogu.

13. Imate li probe sa tamburašima, puštate li im glazbu sa CDa ili im Vi pjevate?

Na probama mi zvučnik služi za razonodu, primjerice za igru „Glazbenih kipova“ ili prije početka probe, dok dolaze u dvoranu da se uz glazbu igraju. Kada proba počne, zvučnik više ne koristim. Dijelove koji su samo plesni ja pjevam, ostalo djeca pjevaju.

14. Koliko su djeca redovita na probama?

Ako vlada neka bolest, prehlada, viroza, tada se osjeti da je djece manje. Također sam primijetio da kada su neke veće utakmice, djeca znaju više izostajati. Inače, djeca su dosta redovita.

Djeci koja su dio mlađe dječje sekcije u Folklornom ansamblu Broda daje se puno slobode u plesu. Koreografije su poprilično jednostavne, te su primjerene dobi djece. Primjerice, koreografiju pod nazivom „Vrijeme se mijenja“ djeca cijelo vrijeme plešu u kolu izmjenjujući dječje pjesme i igre s pjevanjem. Gledajući djecu na sceni, iz aspekta publike moglo bi se zaključiti da djeca uživaju u onome čime se bave. Na pozornici su opuštena i nije prisutan nikakav grč. Način rada s djecom koji je voditelj opisao primjeren je, djecu potiče da stvore nova prijateljstva te da razviju ljubav prema folkloru i tradiciji.

INTERVJU 2

O radu sa djecom Folklornog ansambla HKUD Željezničar intervju je proveden s voditeljicom spomenutog ansambla. Folklorni ansambl djeluje već 105 godina. Ansambl se sastoji od puhačkog i tamburaškog orkestra s podmladcima, mušku i žensku klapu, te mješoviti zbor i folklornu sekciju s podmlacima. Mlađu dječju skupinu pohađaju djeca vrtičke dobi i djeca nižih razreda osnovne škole te su također u ovu skupinu integrirana i djeca s teškoćama u razvoju. Svake godine pripremaju se za Smotru folkloru, pripremaju cjelovečernji koncert te nastupe na koje ansambl bude pozvan. Voditeljica folklornih skupina je Katarina Horvatić, koja vodi

ansambl već dugi niz godina. Pohađala je škole folklora, a danas vodi folklorne radionice na njima.

1. Koliko godina djeca imaju u dječjoj skupini? Postoji li dobna granica?

Dobna je granica tri godine, što ne znači da ne dođu i mlađa djeca. U mlađoj su skupini djeca od 3. godine do 1. ili 2. razreda osnovne škole te tako mlađa djeca puno lakše savladavaju sadržaje.

2. Što plešu, pjevaju?

Plešu i pjevaju sve što je te godine na repertoaru. Svake godine pripremam cjelovečernji program s djecom, tako da mlađa skupina svake godine otpleše tri do četiri koreografije.

3. Koja je funkcija voditelja?

Ja osmišljam što će djeca plesati, na koji način će se to prezentirati, kako ću im objasniti. Za probu se pripremam tako da proučavam literaturu.

4. Koliko su često probe? Kako izgleda jedna proba i koliko traje?

Dva puta tjedno po 45 minuta, a svaka proba izgleda drugačije. Na svakoj probi ponavljamo sadržaje koje smo učili do sada i učimo nove sadržaje. Ne učimo na svakoj probi novi sadržaj, ali ako te godine postavljamo novu koreografiju, onda se svaki put uči mali dio tih pjesama ili plesova.

5. Pazi li se na intonacije da budu primjerene djeci?

Kod mene da.

6. Imate li probe sa tamburašima, puštate li im glazbu sa CDa ili im Vi pjevate?

Do prošle godine sam imala uživo korepetiranje, što bi svakome preporučila. Sada radimo sa snimkom te djece koja to izvode. Djeca pjevaju uz svoju snimku, što znači da su uvijek u točnoj intonaciji.

7. Koliko slobode imaju djeca tijekom plesa i pjevanja? Koliko se inzistira na točnoj nozi, koraku?

Pokušavam ih usmjeravati da se uvijek prime tako da je lijevi dlan otvoren, a desni zatvoren. Predškolska djeca ne znaju razlikovati desnu ili lijevu nogu, ali svakako na tome treba inzistirati,

ali to ne bi trebao biti faktor zbog kojeg se djecu isključuje iz rada. Djeca imaju slobode, ali se treba težiti tome da kreću istom nogom, u istu stranu iz razloga da ne padnu, ne gaze se i ne sudaraju. Djeci treba pustiti da imaju slobodu interpretacije pokreta.

8. Koliko su koraci, igre, pjesme stilizirani, a koliko izvorni?

Nema stiliziranih koraka, pjesama i igara za djecu jer sve što se radi s djecom u okviru dječjeg folklora je dječje stvaralaštvo ili su odrasli stvarali za njih, što je sve izvorno, primjerice „Išo među u dućan“.

9. Koliko djeci treba da nauče korake, pjesme, koreografije? Na koji način prenosite znanja na djecu? Kako ih učite pjesme i plesove?

Ukoliko su ti koraci, pjesme i koreografije primjerene njihovoj dobi, djeca ih brže pamte. Ako djeci treba predugo da nauče i ako i dalje, bez obzira na puno vježbanja, ne izvode dobro, znači da nije dobro odabran sadržaj. U ansamblu najviše učimo dječje igre. Kada učimo pjesme, plesove i dječje igre, prvo učimo melodiju i tekst pjesme jer je dječji folklor vezan uz pjevanje. Sve dječje pjesme su popraćene pjesmom. Kada učimo brojalicu, prvo ju ritmički razložimo. Kada učimo igru s pjevanjem, prvo im objasnim bit igre, što im ispričam kao priču. Zatim, ukoliko igra ima uloge, podijelim uloge i prokušamo odigrati tu igru. Korake učimo tako da svi stanemo u kolo ili parove, ovisi kakav je tip koraka. Prvo im ja pokažem korak, zatim odaberem jedno dijete, za koje sam sigurna da će znati reproducirati korak, da ga zajedno otplešemo i na kraju ga svi zajedno plešemo.

10. Osim pjevanja i plesanja, je li znate na probama raditi nešto drugo? Imate li radionice?

Na probi radimo svašta. Radili smo dijelove nošnji, dijelove nakita. Često imamo probe na kojima i roditelji sudjeluju gdje uče kako se oblači koja nošnja, kako počešljati. Imamo radionice na kojima roditelji uče raditi frizure i tako svake godine.

11. Na koji način odabirete koje će dijete imati koju ulogu?

To određujem prema tome kakva je uloga. Ako uloga zahtijeva pjevanje koje traje dulje, primjerice samostalno pjevanje cijele kitice ili pjesme, tada biram da to bude dijete koje ima sluha, koje to može otpjevati, kojemu to ne će biti previsoko ili prenisko, koje ima dovoljno koncentracije da može to do kraja odraditi jednako kvalitetno, kojega ne će uhvati napadaj

panike i zaboraviti tekst, a to znam sama odrediti pošto radim sa njima. Ako se radi o brojatici, za koju nije potrebna tolika razina sluha i pjevačkih sposobnosti, onda pokušavam staviti djecu kojoj ne mogu dati pjevački solo kako bi i oni imali priliku za solo točku. Uloge dijelim prema sposobnostima djeteta i zahtjevnosti uloge. Kod manjih uloga, primjerice „Igra kolo“ gdje su u kolu „Mara“ i „Ivo“, te uloge imaju djeca koja ne bi mogla odraditi neku pjevnu ili brojšanu ulogu. U dječju skupinu integrirana su i djeca sa teškoćama te ta djeca u okviru svojih mogućnosti sudjeluju i imaju solo uloge.

12. Kada dijete dobije neku ulogu, je li ona „njegova“ do prelaska u stariju skupinu ili ispisa ili može doći do zamijene?

Ja imam običaj da isprobavam svu djecu za uloge. Stanu se u polukrug, te po redu pjevaju pjesmicu. Sva ju djeca otpjevaju prije nego ja odaberem koje će dijete pjevati tu ulogu, kada radimo novu koreografiju. Kada radimo neku stariju, već postavljenu koreografiju iz prethodne sezone, tada isto tako isprobavam djecu koja nisu bila prethodne sezone. Također, ako dijete koje ima neku ulogu ne može ići na nastup, uvijek imam spremno dvije ili tri osobe koje bi ju mogle zamijeniti, te se na probama one rotiraju. Svima dajem da probaju jer ne želim stvarati rivalstvo među djecom i smatram da sva djeca moraju sve naučiti.

13. Je li vam poznato igraju li djeca te igre, pjevaju pjesme i plešu izvan ansambla?

Ja sam osobno djelovala da u vrtićkim grupama i razredima moje djece odgojiteljice i učiteljice dobe materijale uz pomoć kojih s djecom mogu raditi dječje igre s pjevanjem, pjesme i plesove. Jedne smo godine za završnu priredbu radili „folklor“. Ja sam im donijela nošnju, pa smo ju pokazivali, a jednom prilikom su djeca bila i obučena u nošnjama. Ove godine smo trebali raditi običaje sa Murtera, no zbog ovogodišnje situacije, priredbe nažalost nije bilo. Također, djeca te igre i pjesme koje nauče igraju vani, na dvorištu, u privatnom životu, u nestrukturiranom slobodnom vremenu. Što se mene tiče, djeca žive taj folklor.

14. Koliko su djeca redovita na probama?

Pri upisu na folklor uvijek naglasim da su probe dva puta tjedno i da su obavezne. Rijetko mi se dogodi da djeca ne dođu na probu, a to je isključivo ako su bolesni, dok imam dio ansambla koji nikada nije izostao što znam zato što vodim evidenciju.

Na internetu se ne može pronaći mnogo videosnimaka mlađe dječje skupine. Gledajući koreografije Dječjeg folklornog ansambla HKUD Željezničar, primjerice „Mali gizdelin“ koja prikazuje dječje igre, pjesme i plesovi Kaštela kraj Splita, te „Da znaš čoro“ koja prikazuje dječje igre, pjesme i plesove Slavonije, vidljivo je kako koreografije ovog ansambla nisu puno kompliciranije od onih Folklornog ansambla Broda. Pozicije koreografija koje plešu djeca u Folklornom ansamblu Željezničar sastoje se, osim od ravnih linija i kola, i od dijagonala i polukrugova. Na snimkama se vidi da se djeca plešući koreografiju brinu o pozicijama, je li to dijagonala ili polukrug ili neka druga formacija, no istovremeno djeca plešu opušteno, bez pritiska.

INTERVJU 3

Ispitana je studentica koja se prisjeća svojih dana provedenih u folklornom ansamblu u kojem je plesala kao dijete. Plesanjem se bavila 15 godina, od čega je šest godina plesala u dječjoj skupini.

1. S koliko godina ste počeli plesati?

Imala sam pet ili šest godina kada sam se upisala na folklor.

2. Koje ste koreografije plesali i koji su plesovi, pjesme, igre, brojalice bile prisutne u koreografijama?

Plesali smo koreografiju iz Međimurja, Slavonije, Prigorja, Zagorja, Posavine i Turopolja. Koreografije bi uglavnom započinjale igrom ili brojalicom koju bi uglavnom dječaci igrali. Nakon te igre ili brojalice, ulazile bi djevojčice pjevajući pjesmicu iz tog kraja. Tijekom koreografije izmjenjivale bi se dječje pjesme i igre, a koreografija bi uvijek završavala sa drmešom ili kolom.

Neke od igara s pjevanjem koje su bile dio koreografija koje smo plesali bile su „Sjedi ježo“, „Igra kolo“, „Laste prolaze“, „U šumici zeko“, „Čoro, čoro“, „Lepa Mara kolo vodi“, „Velki bratec Ivo i mala Marica“.

3. Na koji način je s vama radila vaša voditeljica, učila vas pjesme, plesove, igre?

Plesove bi učili tako da bi voditeljica stala ispred nas i pokazivala nam korake koje bi mi ponavljali za njom. Pjesmice bi učili tako što bi slušala što pjevaju starija djeca koja su već znala tu koreografiju. Tek kad sam odrasla sam shvatila da sam pjevala krivi tekst iz dva razloga. Prvi je taj što mi nitko nikada nije izrecitirao tekst kako bi znala koji je. Drugi razlog je taj da su pjesme bile na meni nepoznatim narječjima, što mi je dodatno otežavalo shvaćanje pjesama, pa sam riječi izmišljala. Pjevala bi ono što bi čula od starije djece. Primjerice, kod pjesme "Burmutica", nisam znala što je burmutica pa mi je cijela pjesma bila nejasna. Pjesmu "Vrapček se je ženil" također nisam razumjela, ali kod ove pjesme sam i riječi izmišljala. Primjerice umjesto *v lagvek* sam govorila *vladvek* ili *palček kelneranček* pjevala sam *palček kelneralček*.

4. Kako ste se vi osjećali kada se s vama radilo na taj način?

Nije mi ostao u sjećanju da mi je bilo loše. Voljela sam folklor, plesati, pjevati, imala sam puno prijatelja, a najdraže bi mi bilo kada bi dobila neku važnu ulogu u koreografiji. Sada, kada razmislim, mislim da je voditeljica od nas puno tražila, jako je pazila na pozicije, točno otplesane korake, pokrete glave, sve! Zato smo uvijek jako dobro prolazili na smotrama folkloru.

Sada, kada se prisjećam, u sjećanje mi je došlo kako igre i igre s pjevanjem koje su bile dio koreografija nisu bile niti malo opušteno i mi kao djeca nismo imali slobode u njima, što se moglo na nama vidjeti. Bilo je isforsirano do razine gdje smo se svi isto smijali, kao roboti, u jednom dijelu koreografije.

5. Je li mislite da je taj oblik rada na vas loše utjecao? Jesu li se djeca zbog tog rada ispisivala sa slobodne aktivnosti?

Na mene nije loše utjecao zato što sam stvarno sve to jako voljela i bila sam dobra u tome, no mislim da je bilo djece koja su se ispisivala zbog dosta strogog načina rada voditeljice i visokih očekivanja. Mislim da je zbog svojih visokih očekivanja voditeljica znala biti dosta isfrustrirana jer mi djeca nismo mogli sve tako brzo zapamtiti i naučiti.

Ovim razgovorom može se uočiti razlika u radu i postavljanju koreografija nekada i danas. Kod današnjih koreografija, koreografi razmišljaju o djeci i njihovim sposobnostima u dobi u kojoj tu koreografiju plešu, dok se u starijim koreografijama od djece očekuje skoro jednako koliko se očekuje u koreografijama odraslih. U razgovoru s ispitanom primjećuje se da se primjenjivao drugačiji oblik rada s dječacima i djevojčicama. Od djevojčica se očekivalo više nego od

dječaka. Kroz koreografiju djevojčice bi plesale i pjevale, a dječaci bi uglavnom igrali razne igre u kojima bi odmjeravali snagu i brzinu. Na kraju svake koreografije plesao bi se drmeš ili kolo iz tog kraja što djeca vrtičke i osnovnoškolske dobi nisu u stanju čak niti kada ih se na to prisili. S djecom se u ovom ansamblu i dalje rade iste koreografije. Oblik rada voditelja kakav opisuje ispitana u ansamblu može zadržati djecu koja su talentirana, a ona manje talentirana ili povučenija djeca takvim načinom rada ne bi se dugo zadržala u ansamblu. To nikako nije dobro jer djeca stvaraju sliku o folkloru kao jednoj aktivnosti u kojoj ona nemaju slobodu otplesati nešto malo drugačije, igrati igru opušteno, već sve treba izgledati na određeni način, koji nije onaj njihov.

USPOREDBA FA BRODA I FA ŽELJEZNIČAR

Rad s djecom voditelja oba ansambla u nekim aspektima je sličan, gotovo jednak, dok se u nekim aspektima mogu primijetiti razlike u pogledima na rad s djecom, te što od djece očekuju. Koreografije folklornog ansambla Željezničar izgledaju više koreografirano od koreografija Folklornog ansambla Broda. Koreografija Folklornog ansambla Broda izgledaju izvornije. Gledajući koreografiju “Vrijeme se mijenja“ dobije se dojam da su se djeca okupila i odlučila plesati i igrati baš te igre. Smjestivši oba ansambla u gradove u kojima djeluju jasnije je zašto je to tako. Folklorni ansambl Željezničar ima koreografije kod kojih se u sastavljanju koreografija više pazilo na postavljanje različitih pozicija, te koreografija izgleda fluidnije. U Zagrebu i njegovoj okolini ima mnogo ansambala i kulturnih društava, pa sva ta društva, pa tako i Željezničar imaju pritisak da moraju biti “bolji“, te se između ansambala i kulturnih društava može osjetiti kompetitivni duh. On se ne osjeti samo kod starijih skupina, nego se on javlja već i kod male djece.

Kroz intervju oba voditelja može se primijetiti da imaju slične poglede na dječji folklor i rad s djecom. Koreografije oba ansambla su poprilično jednostavne i prilagođene djeci. Koreografije se sastoje od igara s pjevanjem, brojalica i jednostavnih šetanih kola. Kod koreografije folklornog ansambla Željezničar, u nekim dijelovima se mogu primijetiti i neki malo teži koraci, no njih plešu samo starija djeca koja su ih u stanju otplesati. Neke koreografije Folklornog ansambla Željezničar prikazuju običaje tog područja. Svake godine broj djece u ansamblima je drugačiji, nova djeca se upišu, neka se ispišu, a neka prijeđu u stariju skupinu. Dobna granica

oba ansambla, na papiru je od 5 godina do 7, no oba također primaju i mlađu djecu. Folklorni ansambl Broda ima zamjetno više mlađe djece od Folklornog ansambla Željezničar. Tu mlađu djecu ona starija vode i pomažu na nastupima i koncertima. Ova činjenica se posebno može potvrditi gledajući koreografiju Folklornog ansambla Željezničar „Mali gizdelin“ gdje djevojčica vrtićke dobi na pozornici pada, a u pomoć joj dolazi starija djevojčica. Djeci u Folklornom ansamblu Broda daje se više slobode u koraku i pozicijama, dok se, gledajući koreografije, sa djecom iz Folklornog ansambla Željezničar više radi na točnosti pozicija, s njima se više radi i više se pazi na točnu nogu i hvat.

U oba ansambla voditelji veliku važnost pridaju intonacijama kako bi bile primjerene dobi djece u ansamblima. Provjeravajući tonalitete igara s pjevanjem i pjesama koje djeca pjevaju u koreografijama Folklornog ansambla Željezničar i Folklornog ansambla Broda može se uočiti kako su sve pjesme odsvirane u D-duru. Opsezi pjesama uglavnom se kreću između d1 i h1 uz iznimke. U koreografijama voditeljica Folklornog ansambla Željezničar ne koristi stilizirane plesove, dok voditelj Folklornog ansambla Broda govori kako plešu pojednostavljene korake kako bi ih sva djeca mogla otplesati. Prelaskom u stariju dječju skupinu koraci se grade u one teže, manje stilizirane.

Za nastupe je važno odrediti uloge u igrama i pjesmama. Uloge voditelji daju onoj djeci za koju znaju da će je moći kvalitetno odraditi na nastupu. Pri izradi koreografije ili biranja između već postojećih koreografija vrlo je važno obratiti pažnju jesu li pjesme, plesovi, igre prihvatljivi za djecu one dobi koja jesu u ansamblu. Treba se paziti na dob, te na sposobnosti djece. Voditelji su ti koji trebaju poznavati mogućnosti djece i po njima birati koreografije ili koreografirati. To se odnosi i na odabir uloga u koreografijama. Ukoliko znamo da je neko dijete povučeno, ne treba mu se davati neka uloga. Dijete se neće dobro osjećati, a postoji mogućnost da na nastupu ne otpjeva pjesmu ili ne izrecitira brojalicu te tako može zbuniti i ostalu djecu. Voditelji najbolje to znaju, pa tako i voditelji folklornih ansambala Željezničar i Broda. Voditelji ovih ansambala najčešće jesu koreografi koreografija koje djeca plešu, tako da ih koreografiraju prema tome što su djeca sposobna ponoviti, zapamtiti i na nastupu odraditi. Oba voditelja na probama imaju periode gdje puštaju djeci da se sama igraju i odabiru uloge bez intervencije odrasle osobe.

Djeci se ne bi trebalo korake prenositi tako da se previše objašnjava i priča zato što bi im lako moglo postati dosadno. Voditelji su toga svjesni i ne provode previše vremena objašnjavajući

korake. S druge strane objašnjavanje pjesmica, igara i brojalica je prijeko potrebno, posebno ako se pojavljuju nepoznate riječi. To objašnjavanje ne bi trebalo oduzeti previše vremena, ali je važno objasniti o čemu se u pjesmi ili brojalici radi, koji je cilj igara. Tako voditeljica dječjeg folklornog ansambla Željezničar i prenosi pjevnu građu i građu koja se recitira, izgovara.

Koreografija „Mali gizdelin“ sastoji se od tri igre s pjevanjem, te je na samome početku pjevaju jednostavnu pjesmicu s kojom ulaze na pozornicu i zauzimaju pozicije. Igre s pjevanjem koje su u koreografiji „Mali gizdelin“ su Igra kolo, Mali gizdelin i Ciculjko miculjko. Koreografija ne zahtjeva puno od djece, nego malo koncentracije. Za potrebe koreografija, tijekom igara s pjevanjem unaprijed su određene uloge, te se tako uvijek prakticira kako ne bi došlo do nepoznatih, za djecu zbunjujućih situacija. Pre-koreografiranje nije potrebno, što je primjer rada voditelja u ansamblu treće intervjuirane osobe gdje se djeca, primjerice na djelu koreografije gdje se smije, svi smiju na isti način, unisono, što nije prirodno. Voditelj ansambla vjerojatno nije tražio od djece da se tako smiju, ali pošto se od njih tražilo više nego što je bilo potrebno i nije im se dopustila nikakva individualnost, ona su se počela i smijati “koreografirano“.

ZAKLJUČAK

Igra je važan dio života djece. Kroz igru djeca stječu nova znanja, upoznaju drugu djecu, pronalaze prijatelje, upoznaju svoju okolinu, istražuju, uče i mnoge druge pozitivne karakteristike. Osim što su djeca izmišljala igre s pjevanjem, neke su igre djeca naučila u školama, te ih prenijela na mlađe. Te igre su se s vremenom prilagodile narječju kraja u kojem su je djeca igrala, malo se izmijenila melodija i riječi. Takve igre se lako prepoznaju. Možemo čuti i vidjeti da ih djeca igraju po cijeloj Hrvatskoj. Djeca se mogu upoznati sa folklorom u vrtiću u grupama koje se intenzivnije bave folklorom, na radionicama koje se mogu organizirati u vrtićima i školama, te u folklornim društvima. Ne postoji pravilo tko može voditi dječje sekcije, no svakako bi bilo dobro da ta osoba ima znanje i iskustvo kako kvalitetno i pravilno raditi sa djecom, na koji način im prenijeti građu. Važne zadaće voditelja i odgojitelja su prenijeti na djecu tradiciju, igre, pjesme, plesove, brojalice i poštovanje i ljubav prema hrvatskom folkloru i tradiciji. Kroz sva tri intervjua, bez obzira je li primjer rada s djecom dobar ili nije, moglo se zaključiti kako je važno da voditelji ansambala upoznaju djecu i da znaju njihove mogućnosti i

vještine, karakter i temperament, te prema tome organiziraju rad na probama i biraju program koji će s djecom pripremati. Igre, koraci, riječi pjesama i brojalice djeci trebaju biti jasne. Važno je ne trošiti previše vremena na tumačenje i objašnjavanje. Za to se također treba unaprijed pripremiti kako bi se na što jasniji način prenijela pravila igre ili značenje pjesme ili brojalice. Poželjno je tijekom probe napraviti pauzu kako bi se djeca odmorila, opustila, te povratila pažnju i koncentraciju. Tijekom te pauze voditelj treba pustiti djecu da se samostalno igraju. Prirodno je da voditelji od djece očekuju jednu razinu točnosti i preciznosti tijekom plesa i pripreme za nastupe, koncerte, smotre jer se na njima ocjenjuje djecu, a time i rad voditelja, no važno je ostati svjestan da je djeci folklor slobodna aktivnost na kojoj trebaju uživati. To im treba biti vrijeme odmora i zabave, a ne vrijeme u kojem se ne osjećaju dobro, kada osjećaju pritisak da se od njih traži previše. Rad voditelja Folklornog ansambala Željezničar i Folklornog ansambla Broda primjeren je svim zahtjevima, uz manje razlike u očekivanjima od djece i načina rada.

Literatura

Fučkar, S. (1958.) Igre uz muziku, Zagreb, „Pčelica“ biblioteka za rad s djecom predškolske dobi

Gospodnetić, H. (2015.) Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 1, Zagreb, Mali profesor

Gospodnetić, H. (2015.) Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 2, Zagreb, Mali profesor

Knežević, G. (1993.) Naše kolo veliko, Hrvatski dječji folklor, Gradivo iz 19. i 20. stoljeća, Zagreb, ETHNO

Knežević, G. (2012.9 „Sad se vidi, sad se zna“ Hrvatske dječje tradicijske igre s pjevanjem, Zagreb, ETHNO

<http://www.fa-broda.hr/djecji-fa.htm> Preuzeto 1.9.2020.

<http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/eseji-3/milinovic-m-glazbene-igre-s-pjevanjem>
Preuzeto 1.9.2020.

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=20035> Preuzeto 1.9.2020.

Prilozi

<https://www.youtube.com/watch?v=BtwW7r3ktiM>

<https://www.youtube.com/watch?v=UM8OQLemFW0>

<https://www.youtube.com/watch?v=hlLAyQBttuc>

<https://www.youtube.com/watch?v=IYKn6-Mau5M>

Izjava o samostalnoj izradi završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)